

VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ TARNYBOS DIREKTORIAUS
Į S A K Y M A S

**DĖL SMULKIOJO IR VIDUTINIO VERSLO SUBJEKTŲ SKATINIMO
DALYVAUTI VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE REKOMENDACIJŲ
PATVIRTINIMO**

2010 m. rugsėjo 30 d. Nr. 1S-139
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (Žin., 1996, Nr. [84-2000](#); 2006, Nr. [4-102](#); 2008, Nr. [81-3179](#); 2009, Nr. [93-3986](#); 2010, Nr. [25-1174](#)) 8 straipsnio 2 dalies 4 punktu,

t v i r t i n u Smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų skatinimo dalyvauti viešuosiuose pirkimuose rekomendacijas (pridedama).

L. E. DIREKTORIAUS PAREIGAS

ŽYDRŪNAS PLYTNIKAS

SMULKIOJO IR VIDUTINIO VERSLO SUBJEKTŲ SKATINIMO DALYVAUTI VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE REKOMENDACIJOS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų (toliau – verslo subjektai)¹ skatinimo dalyvauti viešuosiuose pirkimuose rekomendacijų (toliau – Rekomendacijos) tikslas – padidinti verslo subjektų skaičiaus dalyvavimą ir su jais sudarytų viešojo pirkimo sutarčių (toliau – sutartys) dalį perkančiųjų organizacijų vykdomuose viešuosiuose prekių, paslaugų ar darbų pirkimuose (toliau – pirkimai).

2. Rekomendacijos parengtos atsižvelgiant į Europos Sąjungos politikos strategines kryptis, Lisabonos strategijos uždavinius ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo srityje. Šiomis rekomendacijomis siekiama paskatinti verslo subjektų dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose. Siekiant konkurencingos ir dinamiškos ekonomikos, sukursiančios daugiau ir geresnių darbo vietų, verslo subjektų veiklos skatinimo klausimai integruojami į įvairias valstybių narių veiklos sritis, taip pat ir į viešuosius pirkimus.

3. Rekomendacijose vartojamos pagrindinės sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme (Žin., 1996, Nr. [84-2000](#); 2006, Nr. [4-102](#)) ir Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme (Žin., 1998, Nr. [109-2993](#); 2007, Nr. [132-5354](#)) nustatytas sąvokas.

4. Siekdama paskatinti verslo subjektus dalyvauti viešuosiuose pirkimuose perkančioji organizacija turėtų:

- 4.1. skaidyti didelius pirkimus į dalis;
- 4.2. užtikrinti, kad informacija apie pirkimus būtų lengvai pasiekama;
- 4.3. užtikrinti teikiamos informacijos kokybę;
- 4.4. nustatyti pagrįstus ir proporcingus kvalifikacijos reikalavimus;
- 4.5. mažinti administracinę naštą;
- 4.6. siekti mažiausiomis sąnaudomis įsigyti labiausiai jos poreikius atitinkančias prekes, paslaugas ar darbus, o ne teikti prioritetą mažiausios kainos pasiūlymams;
- 4.7. nustatyti pakankamą laikotarpį pasiūlymams parengti;
- 4.8. užtikrinti, kad sutartiniai mokėjimai būtų atliekami laiku;
- 4.9. skatinti inovacijas.

II. DIDELĖS APIMTIES PIRKIMAI

5. Siekiant sudaryti sąlygas verslo subjektams dalyvauti didelės apimties pirkimuose, perkančiajai organizacijai rekomenduojama:

5.1. skaidyti didelės apimties pirkimus į dalis. Tokiu atveju pirkimo dalių dydis atspindi verslo subjektų galimybes, o pirkimo dalių turinys atitiks verslo subjektų specializaciją. Be to, pirkimų skaidymas į dalis, sudarantis sąlygas didelės apimties pirkimuose dalyvauti

¹ Europos Komisijos rekomendacijoje 2003/361/EC bei Lietuvos Respublikos smulkios ir vidutinio verslo įstatyme (Žin., 1998, Nr. 109-2993; 2007, Nr. 132-5354), įmonės suskirstytos pagal darbuotojų skaičių į keturias grupes: mikroįmonės – ne daugiau kaip 9 darbuotojai įmonėje; mažos įmonės – nuo 10 iki 49 darbuotojų; vidutinės įmonės – nuo 50 iki 249 darbuotojų; didelės įmonės – 250 ir daugiau darbuotojų įmonėje. Smulkiojo ir vidutinio verslo sektorius apima mikroįmones, mažas ir vidutines įmones.

didesniam verslo subjektų skaičiui, skatina konkurencingumą rinkoje. Rekomenduojama neskaidyti didelės apimties pirkimo į dalis, kai perkančioji organizacija mano, kad tai sumažins konkurenciją, sutarties vykdymas taps techniškai sudėtingas ir (ar) brangesnis ir pan. Kvalifikacijos reikalavimai verslo subjektams turi būti nustatomi proporcingai atskiroms pirkimo dalims, o ne visoms joms kartu. *Pavyzdžiui, pirkimo objektas skirstomas į 6 dalis, o pirkimo dokumentuose yra nustatytas reikalavimas tiekėjui būti įvykdžiusiam bent 3 sutartis, kurių bendra vertė yra ne mažesnė kaip 2.000.000,00 Lt. Šis reikalavimas yra keliamas neatsižvelgiant į tai, ar tiekėjas teiks pasiūlymą vienai, kelioms ar visoms pirkimo objekto dalims. Nors reikalavimas yra pagrįstas ir proporcingas pasiūlymą teikiant visoms dalims, jį teikiant vienai daliai, tas pats reikalavimas bus perteklinis ir neproporcingas. Atsižvelgiant į tai, kad esant 6 pirkimo objekto dalims, kiekviena jų yra pirkimo objektas, tai suponuoja nelygiateisę tiekėjų padėtį esant skirtingoms situacijoms, t. y. tiekėjas, kuris teikia pasiūlymą vienai pirkimo objekto daliai, ir tiekėjas, kurio pasiūlymas apima visas 6 pirkimo objekto dalis, turi atitikti tą patį techninį pajėgumą įrodantį reikalavimą;*

5.2. skelbime apie pirkimą nurodyti galimybę pasiūlymus teikti verslo subjektų grupėms, kurios remiasi viena kitos ekonominiais, finansiniais ir techniniais gebėjimais. Siekiant suteikti daugiau laiko verslo subjektams pasiruošti jungtinei veiklai, rekomenduojama paskelbti išankstinį skelbimą apie numatomą pirkimą. Nustatytus kvalifikacijos reikalavimus turėtų atitikti ūkio subjektų grupės, teikiančios bendrą pasiūlymą, nariai. Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į solidarią jungtinės veiklos dalyvių atsakomybę, turi siekti, kad ūkio subjektų grupės narių pajėgumai būtų sumuojami, ir tik pagrįstais atvejais gali reikalauti, kad kai kuriuos kvalifikacijos reikalavimus atitiktų kiekvienas grupės narys;

5.3. pasinaudoti galimybe sudaryti preliminarįsias sutartis su keliais verslo subjektais, siekiant į preliminarįją sutartį įtraukti daugiau rinkos dalyvių;

5.4. užtikrinti palankias sąlygas subtiekejams, subrangovams, subteikėjams (toliau – subtiekejai). Tuo atveju, kai verslo subjektas negali dalyvauti pirkime kaip pagrindinis dalyvis (neturi reikalaujamos įvykdytų sutarčių patirties ar pakankamų žmogiškųjų išteklių) ir negali sudaryti jungtinės veiklos sutarties, verslo subjektas turi galimybę dalyvauti pirkime kaip subtiekėjas, ypač kai gali pasiūlyti produktus, teikiančius pridėtinę vertę (specializuotus, pažangius gaminius). Rekomenduojame perkančiajai organizacijai pirkimo dokumentuose nustatyti, kad pirkimo laimėtojas nekels griežtesnių reikalavimų subtiekejui, nei numatyti tarp perkančiosios organizacijos ir sutarties laimėtojo. Siekdama užtikrinti palankias sąlygas subtiekejams dalyvauti pirkime, perkančioji organizacija taip pat neturėtų jiems nustatyti perteklinių kvalifikacijos reikalavimų. *Kai subtiekejams keliami tie reikalavimai, kurie taip pat yra taikomi tiekėjams, tokia pirkimo dokumentų nuostata yra nepagrįsta, kadangi už pirkimo sutartinių įsipareigojimų įvykdymą subtiekėjas neatsako, o atsakomybę prisiima tik tiekėjas (pavienis tiekėjas ar ūkio subjektų grupė), kuris atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, keliamus tiekėjų kvalifikacijai. Tokiu būdu yra nepagrįstai ribojama Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 3 dalyje nustatyta kiekvieno tiekėjo teisė remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais;*

5.5. nenustatyti apribojimų subrangos mastui (išskyrus pagrįstus atvejus). Pagrindinis reikalavimas tiekėjui tokiu atveju yra įrodyti perkančiajai organizacijai, kad per visą sutarties vykdymo laikotarpį jis galės disponuoti ir naudosis kitų ūkio subjektų finansiniais, materialiniais, žmogiškaisiais ir kitais ištekliais, kurių jis pats neturi ir kurie reikalingi įsipareigojimams pagal viešojo pirkimo sutartį vykdyti. Įrodymui verslo subjektas gali pateikti sutarčių ar kitų dokumentų nuorašus, kurie vienareikšmiškai patvirtintų, kad tiekėjui kitų ūkio subjektų ištekliai bus prieinami per visą sutartinių įsipareigojimų vykdymo laikotarpį;

5.6. visais atvejais identifikuoti pirkimo objektą dirbtinai jo nestambinant. *Pavyzdžiui, perkančioji organizacija skelbia vieną statinio projektavimo, rekonstrukcijos darbų ir statinio projekto vykdymo priežiūros pirkimą. Tačiau, siekdama paskatinti verslo subjektų dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose, ji turėtų organizuoti du atskirus viešuosius pirkimus: vieną statinio*

projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros bei kitą rekonstrukcijos darbų pirkimą. Pirkimo objekto nedalumo vertinimas turėtų remtis techniniais ir ekonominiais kriterijais, nes perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę verslo subjektams pateikti pasiūlymą kiekvienam iš perkamų savarankišką ekonominę ar techninę funkciją atliekančių objektų atskirai.

III. INFORMACIJA APIE PIRKIMUS

6. Perkančioji organizacija užtikrina visos svarbios (aktualios) informacijos pateikimą (pvz.: patalpinant informaciją centriniame viešųjų pirkimų portalo tinklalapyje – www.cvpp.lt) bei jos pasiekiamumą ir skatina pirkimuose dalyvauti verslo subjektus. Rekomenduojama perkančiajai organizacijai kuo daugiau pirkimų atlikti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis, nes jomis vykdomi pirkimai skatina konkurenciją, suteikia galimybę pasiekti visą reikiamą informaciją bei užtikrina pigų ir greitą bendravimą tarp perkančiosios organizacijos ir verslo subjektų.

IV. TIEKĖJŲ KVALIFIKACIJA

7. Perkančioji organizacija, nustatydamą su pirkimo objektu susijusius kvalifikacijos reikalavimus, atsižvelgia į tai, kad:

7.1. nustatydamą pernelyg aukštus reikalavimus verslo subjektų kvalifikacijai, ji nesuteikia galimybės pirkimuose dalyvauti didelei daliai verslo subjektų. *Pavyzdžiui, pirkimo dokumentuose nustatytas kvalifikacijos reikalavimas, kad tiekėjas per pastaruosius 3 metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos yra sėkmingai įvykdęs bent 3 sutartis, kurios yra susijusios su pirkimo objektu (pvz.: daugiabučių gyvenamųjų namų), ir kurių bendra vertė yra ne mažesnė kaip 2.000.000,00 Lt, gali riboti tiekėjų konkurenciją, todėl rekomenduojama suteikti tiekėjui alternatyvą pateikti perkančiajai organizacijai vieną ar keletą sutarčių, kurių vertė atitiktų reikalaujamą bendrą sutarčių vertę.* Siekdama įvertinti techninius ir profesinius pajėgumus, perkančioji organizacija turi pasirinkti tokius kriterijus, kurie suteikia galimybę nustatyti ar pareiškėjas turi konkrečios sutarties vykdymui reikiamus gebėjimus, ir vengti tokių kriterijų, kurie neturi tiesioginės įtakos pirkimo objektui, arba ta įtaka labai nedidelė. Pasirinkti kriterijai neturėtų būti smulkmeniški, reikalaujantys nereikšmingų dalykų. *Pavyzdžiui, reikalavimas, kad bus atsižvelgiama tik į patirtį viešajame sektoriuje, yra nereikšmingas ir ribojantis konkurenciją.* Rekomenduojama perkančiosioms organizacijoms kvalifikacijos reikalavimuose dėl verslo subjekto patirties dažniau nurodyti ne įmonės, o jos darbuotojų patirtį – įmonei keliama patirtis gali eliminuoti neseniai pradėjusius savo veiklą verslo subjektus, kurie turi kvalifikuotus darbuotojus. Perkančioji organizacija kiekvieno viešojo pirkimo kontekste spręsdama klausimą dėl kokybės vadybos sistemų reikalavimo taikymo, turi atsižvelgti į tai, kad toks reikalavimas susiaurina galimų verslo subjektų sąrašą, todėl ji turėtų kreipti ypatingą dėmesį į tokių kriterijų taikymo tikslingumą ir pagrįstumą.

7.2. jungtinės veiklos pagrindu veikiantys verslo subjektai kooperuoja savo turtą, darbą ar žinias, todėl jų pajėgumai turėtų būti sumuojami ir vertinami kartu, ir tik pagrįstais atvejais perkančioji organizacija gali reikalauti, kad kai kuriuos kvalifikacijos reikalavimus atitiktų kiekvienas grupės narys atskirai. Perkančioji organizacija į pirkimo dokumentus neturėtų įtraukti tokio reikalavimo, kuris nustatytų, kad „tuo atveju, kai pasiūlymą pateikia jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikianti tiekėjų grupė, kiekvienas jungtinės veiklos dalyvis turi tenkinti visus s kvalifikacijos reikalavimus“. Tokia nuostata reikštų, kad tiekėjui, kaip ūkio subjektų grupės partneriui, nebūtų sudaryta galimybė remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais ir, kad bet kuris kitas jungtinės veiklos narys, įgyvendindamas pirkimo sutarties sąlygas, negali prisidėti finansiniais resursais, profesiniais atestatais, sertifikatais, kurie reikalingi pirkimo sutarčiai įvykdyti. Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į solidarią jungtinės veiklos dalyvių atsakomybę, turi siekti, kad ūkio subjektų grupės narių pajėgumai būtų sumuojami, ir

tik pagrįstais atvejais gali reikalauti, kad kai kuriuos kvalifikacijos reikalavimus atitiktų kiekvienas grupės narys.

7.3. rekomenduojama reikalauti tik proporcingų finansinių garantijų, kurios užtikrina pasiūlymo galiojimą ir sutarties įvykdymą. Neproporcingų finansinių garantijų reikalavimas yra kliūtis verslo subjektams dalyvauti pirkimuose. Turi būti vengiama nepagrįstai ir ilgai užlaikyti dalyvių lėšas. Reikalaujant pasiūlymo galiojimo ar sutarties vykdymo užtikrinimo, rekomenduojama nustatyti nedidelius procentinius dydžius nuo pasiūlymo / sutarties vertės (pavyzdžiui, 1–5 procentai).

V. ADMINISTRACINĖS NAŠTOS MAŽINIMAS

8. Perkančioji organizacija turi taikyti kuo mažesnius administracinius reikalavimus. Jei perkančioji organizacija reikalauja pateikti tam tikrus duomenis ir juos pagrindžiančius dokumentus, ji turėtų reikalauti iš verslo subjektų šių dokumentų kopijų, pasilikdama teisę pareikalauti originalų, ypač tai atvejais, kai pirkimai atliekami Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis. Perkančioji organizacija taip pat gali pasinaudoti Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 8 dalyje nustatyta teise vietoj kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų prašyti verslo subjektų pateikti jos nustatytos formos pirkimo dokumentuose nurodytų minimalių kvalifikacijos reikalavimų atitikties deklaraciją, o kvalifikacijos reikalavimus pagrindžiančių dokumentų reikalauti tik iš to verslo subjekto, kurio pasiūlymas pagal vertinimo rezultatus gali būti pripažintas laimėjusiu.

VI. PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS POREIKIŲ TENKINIMAS MAŽIAUSIOMIS SĄNAUDOMIS

9. Rekomenduojama perkančiajai organizacijai vykdant pirkimus atsižvelgti į kokybinius sprendinius – tam galimybę suteikia ekonominio naudingumo vertinimo kriterijai. Ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus suteikia galimybę įvertinti daugybę skirtingų elementų, susijusių su pirkimo objektu: kokybę, techninius privalumus, funkcines ypatybes, eksploatacijos išlaidas, techninį aptarnavimą ir pan. Tai suteikia galimybę perkančiajai organizacijai ne tik įvertinti tiesioginę pirkimo kainą, bet ir pirkinio gyvavimo ciklo kainą. Tai paskatina rinkos dalyvius suteikti tikrą pridėtinę vertę perkančiajai organizacijai ir teigiamai veikia inovacijas.

V. INOVACIJŲ SKATINIMAS

10. Perkančiosios organizacijos neturėtų riboti verslo subjektų, kurie siūlo inovatyvius sprendimus ir kuria didesnę pridėtinę vertę, dalyvaudami pirkimuose. Apibrėžiant technines specifikacijas rekomenduojama nurodyti vykdymo ir funkcinius reikalavimus. Į gamybinį pajėgumą nukreiptas požiūris leidžia perkančiajai organizacijai rūpintis tik tikraisiais pirkimo poreikiais, pavyzdžiui, funkciniais pirkimo objekto reikalavimais, kurie jai reikalingi, bet paliekama laisvė verslo subjektams pateikti naujas, inovatyvias prekes ir paslaugas, pritaikytas perkančiosios organizacijos poreikiams. Tai suteikia didesnes galimybes viešuosiuose pirkimuose dalyvauti tiems verslo subjektams, kurie rengdami pasiūlymus gali patirti sunkumų ir susidurti su techninėmis specifikacijomis, kuriose nurodomi tam tikri standartai, nepaisant to, kad jų teikiamos paslaugos arba naudojamos medžiagos, metodai ar aplinkai naudingos technologijos gali atitikti perkančiosios organizacijos nurodytus vykdymo arba funkcinius reikalavimus.

11. Perkančiosios organizacijos, vadovaudamosi Viešųjų pirkimų įstatymu, turėtų leisti verslo subjektams pateikti alternatyvius pasiūlymus. Perkančiosios organizacijos dažnai gali nežinoti kokias prekes ir paslaugas gali pasiūlyti verslo subjektai, todėl alternatyvių pasiūlymų pateikimas gali paskatinti inovatyvių sprendimų taikymą. Prašydama pateikti

alternatyvius pasiūlymus perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi numatyti minimalius alternatyvių pasiūlymų rengimo ir pateikimo reikalavimus.

VI. PASIŪLYMŲ RENGIMO LAIKAS

12. Perkančioji organizacija, nustatydamą terminus pasiūlymams pateikti, turi užtikrinti, kad šie terminai bus pakankami, kad būtų užtikrinta kuo didesnė konkurencija. Didelės apimties pirkimų atveju rekomenduojama perkančiajai organizacijai apie tokius pirkimus skelbti iš anksto.

13. Kai perkančioji organizacija pasinaudoja galimybe sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus, ji turėtų užtikrinti, kad išankstiniame skelbime būtų pateikta pakankama informacija, kad verslo subjektai suspėtų laiku parengti pasiūlymus.

VII. MOKĖJIMŲ (ATSISKAITYMO) UŽTIKRINIMAS

14. Perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad sutartiniai mokėjimai būtų atliekami laiku. Rekomenduojama sutartyje nustatyti ne ilgesnį kaip 30 dienų apmokėjimo laikotarpį nuo sutarties įvykdymo datos.

15. Perkančioji organizacija gali nustatyti sąlygas sutartyje, numatančias, kad verslo subjektai turi laiku atsiskaityti su subiektais.

16. Perkančioji organizacija turėtų neužlaikyti mokėjimų be rimtos priežasties, nenukelti mokėjimų iki metų galo. Rekomenduojama nurodyti ne sąlyginius, bet konkrečius atsiskaitymo su verslo subjektu terminus. Kai perkančiajai organizacijai būtina atlikti viešąjį pirkimą ir sudaryti pirkimo sutartį dar negavus finansavimo, rekomenduojama pirkimo sutartyje nustatyti, kad pirkimo sutartyje numatytos paslaugos teikiamos tik patvirtinus finansavimą. *Pavyzdžiui, kai perkančiajai organizacijai teikiant paraišką Europos Sąjungos struktūrinei paramai gauti, būtina įvykdyti viešąjį pirkimą ir sudaryti pirkimo sutartį, perkančioji organizacija sutartyje nustato, kad paslaugų teikimo (darbų atlikimo) pradžia atidedama, kol bus patvirtintas finansavimas, o atsiskaitymas atliekamas per x dienų nuo pirkimo sutartyje numatytų paslaugų suteikimo (darbų atlikimo).*
